

Mieczysław Hucal

PIERWSZY SAMODZIELNY PUŁK ŁĄCZNOŚCI 1 ARMII WOJSKA POLSKIEGO

Przeglądając różne materiały w tym archiwa Światowego Związku Polskich Żołnierzy Łączności natknąłem się na informacje o jednostce wojskowej, o której mało kto słyszał i wie. Jest nią 1 Samodzielny Pułk Łączności 1 Armii Wojska Polskiego. Pułk istniał niecałe półtora roku a następnie został rozwiązany. **Pisząc ten artykuł bazowałem wyłącznie na materiałach znajdujących się w archiwum ŚZPŻŁ.**

Po sformowaniu 1 Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki zapadła decyzja o rozbudowie Polskich Sił Zbrojnych na Wschodzie. W obozie sieleckim rozpoczęto formowanie Korpusu. W dniu 19 sierpnia 1943 roku ukazał się rozkaz organizacyjny nr 1 Dowódcy Korpusu ustalający skład i kolejność formowania poszczególnych jednostek. Korpus miał składać się z dwóch dywizji piechoty, brygady artylerii, brygady pancernej, lotniczego pułku myśliwskiego, zapasowego pułku piechoty, oficerskiej szkoły Korpusu, samodzielnego batalionu łączności i kilku innych jednostek wojskowych.

W celu formowania batalionu łączności z kompanii łączności 1 Dywizji Piechoty oddelegowano grupę żołnierzy tworzącej załóżek batalionu. Formowanie batalionu powierzono kpt. Szpakowskiemu. Proces formowania napotykał szereg trudności. Między innymi te związane ze szkoleniem przyszłych łącznościowców. Byli żołnierze a nie było instruktorów. Dopiero po przybyciu wzmocnienia w postaci żołnierzy rosyjskich rozpoczęło się właściwe szkolenie.

Meldunek o stanie bojowym 1 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR na dzień 30 września 1943 roku podawał, że w skład batalionu łączności wchodziło 31 oficerów, 45 podoficerów i 340 szeregowych. W tym dniu na stanie batalionu figurowało 5 samochodów, 6 radiostacji i 25 koni. 60% stanu osobowego batalionu stanowiły kobiety.

W marcu 1944 roku przeprowadzono ćwiczenia, które oceniły przygotowanie batalionu do wykonywania zadań bojowych. W kompaniach kablowo-tyczkowych sprawdzono stopień praktycznego opanowania budowy linii w terenie w trudnych warunkach atmosferycznych. W tym czasie w kompanii radiowej przeprowadzono egzaminy z praktycznej pracy na sprzęcie oraz egzamin radiotelegrafistów. W wyniku

przeprowadzonego egzaminu tytuł radiotelegrafisty 3 klasy uzyskało 5 żołnierzy a 3 żołnierzy tytuł radiotelegrafisty 2 klasy.

Pod koniec marca 1944 roku zezwolono na utworzenie 1 Armii Wojska Polskiego. Zaistniała więc konieczność tworzenia nowych jednostek wojskowych w tym łączności. **Rozkazem Dowódcy 1 AWP nr 01/Org z dnia 1 kwietnia 1944 roku powołano do życia 1 Samodzielny Pułk Łączności.** Pułk formował się na bazie 1 Samodzielnego Batalionu Łączności. Miejscem formowania pułku była miejscowość Trojanowo koło Żytomierza. Na stanowisko dowódcy pułku wyznaczono dotychczasowego dowódcę 1 Samodzielnego Batalionu Łączności **mjr. Wiktora Zaruckiego.**

W kwietniu trwało uzupełnianie pułku w ludzi i sprzęt. Do pułku przybyła grupa oficerów przydzielonych z jednostek armii radzieckiej. Wśród przybyłych byli między innymi kpt. Luluk, który objął stanowisko pomocnika dowódcy pułku do spraw technicznych, a kpt. Rozkin został inżynierem telegrafu pułku. Na stanowisko zastępcy dowódcy pułku do spraw liniowych wyznaczony został mjr Kunin, a na stanowisko kompanii ruchomych środków łączności kpt. Palmarczuk. Równocześnie z oficerami do pułku przybyła grupa podoficerów i szeregowych, specjalistów z obsługi sprzętu łączności. Na początku maja po zakończeniu okresu organizacyjnego pułk zgodnie z decyzją dowództwa armii przeniósł się do miejscowości Chopinów koło Łucka.

Pułk pracował już na potrzeby armii, zapewniał ciągłość dowodzenia pomiędzy jednostkami 1 Armii Wojska Polskiego. W dniu 17 maja 1944 roku na stanowisko dowódcy 1 Samodzielnego Pułku Łączności wyznaczono nowo przybyłego oficera Armii Radzieckiej **pplk. Romualda Malinowskiego**, a dotychczasowy dowódca objął obowiązki zastępcy do spraw liniowych.

Jesień 1944r. Trzeci od lewej - płk Zarucki (dowódca pułku), czwarty od lewej - płk Malinowski (były dowódca pułku)

Po dwumiesięcznym intensywnym szkoleniu żołnierzy pułk osiągnął gotowość bojową do wzięcia udziału w planowanej ofensywie. Do walki pułk wszedł w rejonie Dęblin - Puławy. Między innymi 9 sierpnia 1944 roku pluton telefoniczny złożony z 20 ochotników wykonywał zadanie bojowe jakim było nawiązanie łączności przewodowej przez Wisłę. Należy dodać, że zadanie było wykonywane podczas bombardowania lewego brzegu rzeki. Żołnierze wybudowali 6 linii telefonicznych i telegraficznych nie odnosząc strat w ludziach. Wykonaniem zadania dowodził ppor. Morawski. Zapewniło to łączność pomiędzy dowództwem armii a dowództwem 3 dywizji. **W realizacji zadania brał udział zastępca dowódcy kompanii chor. Edward Gierasimczyk (późniejszy wieloletni komendant szkoły oficerskiej w Zegrzu).**

Kompanie kablowo-telegraficzne moto i konna brały udział w rozwijaniu systemu łączności podczas walk o Pragę. W dniu 15 września pułk przeniósł się w nowe miejsce postoju w rejonie Zielona - Wesola.

4 października odbyło się uroczyste zakończenie pułkowej szkoły podoficerskiej. Pułk oprócz wykonywania zadań bojowych był ośrodkiem szkolenia kadr łączności dla potrzeb Wojska Polskiego. W ciągu 4 miesięcy szkolenia wyszkolono 85 telefonistów, telegrafistów i radiotelegrafistów. Na uroczystości promocyjne przybył szef łączności 1 Armii WP

płk Suczek.

Przygotowując się do wzięcia udziału w operacji warszawskiej i mając na względzie możliwość szybkiej zmiany położenia naszych wojsk własnymi siłami został zmontowany ruchomy węzeł łączności składający się z:

- ruchomego telegraficznego krosu na samochodzie Dodge
- aparatu Morse'a i ST-35 (po 1 aparacie) na samochodzie Studebaker
- ruchomej stacji telegraficznej Bodo na samochodzie Ford
- ruchomej stacji telefonicznej 90. numerowej na samochodzie Dodge
- stacji ładowania akumulatorów

Potrzeby w zakresie zabezpieczenia łączności walczącej Armii Wojska Polskiego wymagały odpowiedniej organizacji pododdziałów. Pułk składał się z :

- batalionu telefoniczno-telegraficznego
- kompanii radio
- kompanii ruchomych środków łączności
- dwóch kompanii kablowo-telegraficznych (jedna zmotoryzowana a druga konna)
- pododdziałów zabezpieczenia i transportu

Pułk dysponował sprzętem łączności radiowej w postaci radiostacji:

- RAF - 1 szt.
- RCC - 2 szt.
- SCR - 1 szt.
- RSB - 4 szt.
- RBM - 11 szt.

oraz ruchomymi środkami łączności:

- samochody pancerne - 5 szt.
- samochody osobowo-terenowe - 10 szt.
- motocykle - 12 szt.

Radiostacje będące na wyposażeniu pułku - z lewej RAF, z prawej RBM

Obok przygotowania sprzętu do walki kontynuowano intensywne szkolenie specjalistyczne, przeprowadzono egzaminy na klasy specjalistów łączności. Prowadzono również szkolenie ogólnowojskowe przygotowujące żołnierzy do walki z małymi grupami nieprzyjaciela. Obok szkolenia pułk zapewniał łączność dla Sztabu 1 AWP. Okres szkolenia został zakończony w pierwszych dniach stycznia 1945 roku. Przed rozpoczęciem operacji pułk rozwinął jednocześnie trzy węzły łączności w miejscowościach: Cechnówka, Zielona i Pogorzele. Podczas walk o Warszawę łącznościowcy zapewnili nieprzerwaną łączność pomiędzy sztabem 1 AWP a walczącymi dywizjami. Dowódca 1 AWP gen. Stanisław Popławski w dniu 17 stycznia 1945 roku o godzinie 14.00 przekazał przez radiostację meldunek o wyzwoleniu Warszawy. Meldunek ten przekazał osobisty radiotelegrafista dowódcy st.sierż. Kazimierz Rogóżnicki.

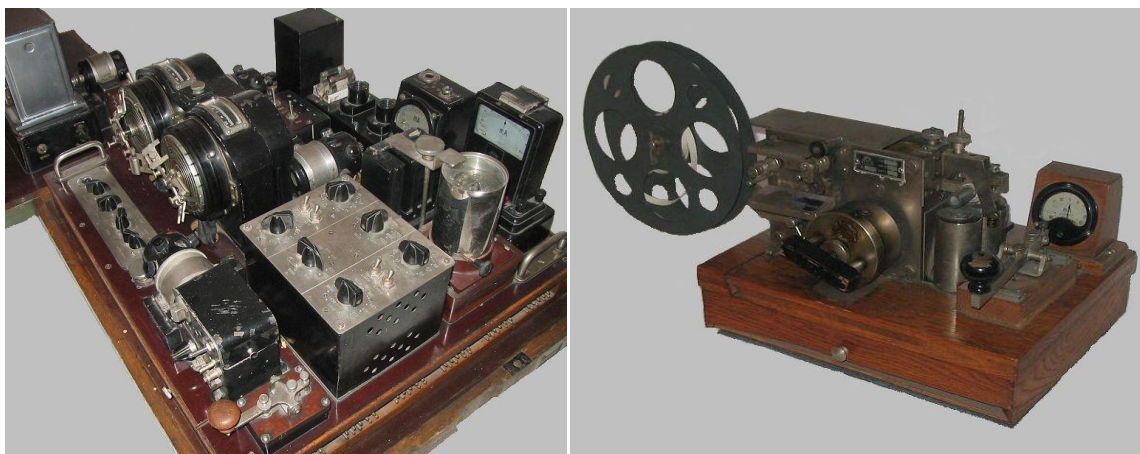
Po przełamaniu obrony na Wiśle i wyzwoleniu Warszawy wojska przeszły do pościgu za nieprzyjacielem. Zadanie zabezpieczenia łączności było trudne ponieważ nie był to normalny marsz, ale ciągłe walki z cofającym się nieprzyjacielem. Łączność zapewniano w sieciach radiowych w systemie pomocniczych węzłów łączności i przy pomocy ruchomych środków łączności.

Dla zabezpieczenia łączności Dowództwa i Sztabu 1 AWP podczas przełamania głównej pozycji Wału Pomorskiego siłami pułku rozwinięto węzły łączności w rejonie Złotowa, Jastrowia i Wałcza. W dniu 3 lutego po marszu trasą Bydgoszcz - Nakło - Więcbork czołówka pułku przybyła do Złotowa i tu rozwinęła węzeł na stanowisku dowodzenia Sztabu 1 AWP. Drugi rzut pozostał w miejscowości Więcbork. 4 lutego pierwszy rzut pułku wyjechał do Jastrowia. 19 lutego pułk przybył do Wałcza. Rozwinięto węzeł łączności, żołnierze kwaterowali w domkach przy ulicy 1 Maja, a węzeł łączności rozwinięty był w rejonie ulic Jedności Robotniczej i Dąbrowskiego. 4 marca pułk przegrupował się do Mirosławca. Pododdziały pułku uczestniczyły również w operacji kołobrzeskiej.

W dniach 16 - 17 kwietnia 1945 roku kompania moto zabezpieczała łączność w rejonie 2 i 3 dywizji piechoty podczas forsowania Odry. Po przekroczeniu Odry w dniu 27 kwietnia w okolicach Oranienburga natknięto się na obóz więźniów. W obozie było ponad 6000 ludzi. Obóz znajdował się w pobliżu fabryki samolotów.

W dniu 4 maja wykonane zostało ostatnie zadanie w operacji berlińskiej, po czym pułk przeszedł w rejon odpoczynku - przygotowując się do powrotu do kraju.

Pierwszą rocznicę swego istnienia pułk obchodził w miejscowości Sweinfenberg. Na uroczystość przybył dowódca Armii generał Popławski. 28 maja 1945 roku uchwałą prezydium Rady Najwyższej ZSRR 1 Samodzielny Pułk Łączności został odznaczony „Orderem Czerwonej Gwiazdy” za wkład w rozgromienie faszystów.

*Sprzęt telegraficzny będący na wyposażeniu pułku - z lewej urządzenie BODO,
z prawej telegraf taśmowy Morse'a*

W czasie operacji od Wisły do Łaby pułk rozwinął 30 węzłów łączności na stanowisku dowodzenia i 24 na kwatermistrzowskim. Ponadto kilkadziesiąt pomocniczych węzłów łączności. Kompanie kablowo-telegraficzne pułku rozwinęły 1080 kilometrów linii kablowo-telegraficznych, wybudowały 45 kilometrów nowych napowietrznych linii stałych, podwiesiły 105 kilometrów przewodów. Odbudowały 565 i wyremontowały 1300 kilometrów linii stałych.

20 maja 1945 roku pułk rozpoczął normalne szkolenie. Przystąpiono do remontu sprzętu łączności i transportowego.

9 lipca pułk wraca do kraju. Rozlokowany zostaje w miejscowości Wełnowiec koło Katowic (obecnie w granicach miasta Katowice).

W dniu 30 września 1945 roku na podstawie rozkazu Naczelnego Dowództwa Wojska

Polskiego nr 278 pułk zostaje rozformowany a żołnierze przydzieleni do innych jednostek łączności. Ostatnim dowódcą pułku był **ppłk Wiktor Zarucki**.

Dla zabezpieczenia łączności kierownictwu MON i centralnym instytucjom oraz rządowi został powołany rozkazem Naczelnego Dowództwa WP nr 0232 z dnia 3 września 1945 roku 1 Samodzielny Batalion Łączności MON, w szeregach którego znaleźli między innymi miejsce żołnierze z rozformowywanego pułku. Dowódcą batalionu został ppłk Gorycki, a zastępcą **kpt. Edward Gierasimczyk (w latach 1953 - 1971 komendant Oficerskiej Szkoły Radiowej, Oficerskiej Szkoły Łączności i Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności w Zegrzu)**. Batalion otrzymał zadanie budowy węzła łączności Sztabu Generalnego. Ale to już inna historia ...

*ppłk Edward Gierasimczyk
(zdjęcie z okresu pobytu w Zegrzu)*